

УДК 324(498)“2025”

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v056.2025.47>

Г. Ф. Ільтьо

ORCID ID: <https://orcid.org/.0009-0009-3244-0215>*кандидат політичних наук,
доцент кафедри географії та суспільних дисциплін
Мукачівського державного університету*

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ В МОЛДОВІ 8 ВЕРЕСНЯ 2025 РОКУ

Постановка проблеми. Парламентські вибори 2025 року стали ключовою подією в політичному житті Республіки Молдова. Після дострокових виборів 2021 року до парламенту, де проєвропейська партія «Дія і солідарність» (ПДС) здобула більшість і сформувала однопартійний уряд на чолі з президенткою М. Санду, у країні тривала хвиля реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією і зближення з Європейським Союзом. Водночас економічна ситуація погіршувалася через пандемію COVID-19, інфляцію, зростання цін на енергоносії та наслідки російської агресії проти України, що підсилювало протестні настрої та вплив проросійських сил.

Виборча кампанія відбувалася на тлі глибокої поляризації суспільства за геополітичною орієнтацією: влада наголошувала на необхідності прискорення євроінтеграції та захисту від російського впливу, тоді як опозиція закликала до зміцнення зв'язків із Росією або до «балансу» між Заходом і Сходом. Заяви про масштабне втручання Російської Федерації, зокрема фінансування протестів і партій, дезінформаційні кампанії та кібератаки, супроводжували підготовку до виборів. З огляду на ці виклики та на той факт, що в 2022 році Молдова отримала статус кандидата на вступ до ЄС, парламентські вибори 2025 року розглядалися як «екзистенційний» вибір, який мав визначити майбутній геополітичний курс держави [9]. Ці вибори «президентка М. Санду назвала найважливішими в історії держави з погляду впливу як на Молдову, так і на стабільність усієї Європи» [4, с. 1]. А вітчизняна дослідниця А. Довбуш окреслила три можливі сценарії розвитку Молдови за результатами парламентських виборів: «1) перемога партії «Дія і справедливість» та продовження євроінтеграційного курсу; 2) політична нестабільність і уповільнення євроінтеграції; 3) перемога проросійських сил і призупинення євроінтеграції» [1, с. 1].

Формулювання мети статті. Мета дослідження – проаналізувати хід, перебіг

і результати парламентських виборів у Молдові 8 вересня 2025 року, а також виявити основні тенденції, виклики та політичні наслідки цього процесу в контексті геополітичного вибору держави. Відповідно до мети визначено такі завдання: 1) охарактеризувати соціально-політичні передумови парламентських виборів у Молдові; 2) проаналізувати хід виборчої кампанії та її результати.

Методи дослідження. У процесі підготовки роботи застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення та систематизації. Також використано спеціально-політологічні методи: порівняльно-історичний, системний, структурно-функціональний, контент-аналіз джерел, а також методи аналізу емпіричних даних щодо результатів виборів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельну базу дослідження утворюють: нормативні документи щодо організації виборчого процесу [2], статистичні дані Центральної виборчої комісії Молдови [8], звіти міжнародних організацій за проведенням виборів [9], аналітичні огляди вітчизняних дослідників [1; 2; 4; 5; 6].

Виклад основного матеріалу. *Соціально-політична ситуація напередодні виборів.* Упродовж 2023–2024 років внутрішня політична боротьба в Молдові загострювалася. Суспільство залишалось розділеним щодо європейської інтеграції й відносин з Росією. Модернізаційний курс ПДС, спрямований на зміцнення державних інституцій, очищення судової системи і боротьбу з олігархами, зустрічав опір з боку проросійської опозиції. Протести, які організовувалися в 2022–2023 роках, були профінансовані в тому числі і російськими тіншовими структурами. У 2024 році енергетична криза на тлі припинення Росією постачання газу до Придністров'я загострила соціально-економічні проблеми та зменшила популярність влади.

Вагомим був вплив президентських виборів 2024 року на розстановку сил напередодні виборів парламентських. Президентка М. Санду була переобрана з результатом 55,3 %. Виборча

кампанія супроводжувалася втручанням Росії, підкупом виборців і використанням адміністративних ресурсів. Але «навіть розрив у 10 % відсотків між М. Санду і О. Стояногло у другому турі президентських виборів, як і результати конституційного референдуму, засвідчили, наскільки поляризоване молдавське суспільство і який вагомий вплив мають російські нарративи та гроші» [3]. Це посилило впевненість влади в необхідності законотворчих змін для захисту виборчого процесу. У червні 2025 року парламентарі ухвалили Закон 100/2025, який розширював поняття «пасивної та активної корупції», запроваджував суворіші правила фінансування виборчих кампаній, забороняв раннє агітування та використання благодійних фондів у політичних цілях [2]. Хоча цей закон сприяв прозорості, часті зміни виборчого законодавства незадовго до голосування знижували правову визначеність та викликали критику опозиції.

Результати президентських виборів 2024 року закріпили домінування ПДС й окреслили основне протистояння між проєвропейськими та проросійськими силами. Легітимність переобрання М. Санду та схвалення курсу на вступ до ЄС зміцнили позиції влади, однак одночасно активізували опозицію. Соціалісти й комуністи оголосили про створення Патріотичного виборчого блоку (ПВБ) на чолі з І. Додоном. Вони, позиціонуючи себе як «сувереністи», прагнули приховати відкрити проросійську спрямованість, але виступали за тісніші зв'язки з Москвою й проти європейської інтеграції [9]. Крім ПВБ, в опозиції виник ще один «Альтернативний блок» колишнього генерального прокурора О. Стояногло, який намагався балансувати між Заходом і Сходом, проте експерти вказували на його можливі зв'язки з російськими впливовими мережами [9].

Проєвропейський табір включав ПДС, «Демократію вдома» і низку менших партій. ПДС будувала свою кампанію на гаслах стабільності, боротьби з корупцією та продовження перемовин про членство в ЄС, стверджуючи, що без проєвропейського парламенту неможливо реалізувати реформи для вступу до Союзу.

Характеристика основних політичних сил, які приймали участь у виборчій кампанії. Основні актори можна поділити на такі групи:

1) Проєвропейські сили: а) Партія «Дія і солідарність» (ПДС). Правляча сила, заснована М. Санду, виступала за поглиблення євроінтеграції, судову реформу й боротьбу з олігархами. ПДС акцентувала, що вибори є «екзистенційним» вибором між ЄС та Росією; б) Партія «Демократія вдома». Виступала за прозору економічну політику, декларувала підтримку євро-

пейського курсу. ПДС подала скаргу на «Партію вдома» через підозру в підтримці з боку румунської ультраправої партії «Альянс за об'єднання румунів», що відображало напруженість і конкуренцію в проєвропейському середовищі; в) Національний рух Іона Чебана. Заявляв про прагматичну політику, проте за даними аналітиків, мер Кишинева зміщувався до проросійської позиції, що викликало занепокоєння про можливу підтримку з боку Кремля.

2) Проросійські сили: а) Патріотичний виборчий блок (ПВБ). Очолюваний Ігорем Додоном, включав Партію соціалістів і Комуністичну партію. Блок використовував риторику суверенітету, обіцяв збалансувати зовнішню політику, критикував зближення з ЄС і обіцяв дешеві енергоносії через відновлення стратегічного партнерства з Росією; б) Партії, пов'язані з Іланом Шором. Після заборони партії «Шор» у 2023 році, наближені структури намагалися йти на вибори через «Блок Перемога». Проте ЦВК виключила цей блок через незаконне фінансування виборчого процесу, а його лідерку Євгенію Гуцул притягнули до кримінальної відповідальності.

3) Центристські й регіональні сили: а) «Альтернативний блок» (О. Стояногло). Позиціонував себе як баланс між ЄС і Росією та критикував владу за авторитаризм; б) партії національних меншин та регіональні рухи. У виборчій кампанії активними були представники гагаузької автономії (наприклад, Партія розвитку і модернізації) та ромських організацій [4; 6; 9].

Хід та результати виборів. Підготовку до виборів ЦВК провела загалом професійно: засідання були відкритими, матеріали публікувалися онлайн, а законодавчі строки дотримувалися. Однак деякі рішення щодо реєстрації кандидатів мали спірний характер. Напередодні голосування ЦВК та Апеляційний суд Кишинева скасували реєстрацію двох партій, обґрунтовуючи це серйозними порушеннями фінансування. Через відсутність часу на оскарження ці рішення обмежили їхнє право на ефективний захист.

Центральна виборча комісія зареєструвала кандидатів з урахуванням нового 40-відсоткового гендерного квотування, яке забезпечило представництво жінок (43 % від 1 403 кандидатів). Для голосування було надруковано понад 2,7 млн бюлетенів; відкрилося 2 274 виборчих дільниць, з них 301 за кордоном. Вперше застосовувалось поштове голосування для діаспори. Явка перевищила необхідний поріг 33,3 % вже о 14:28, і до кінця дня в голосуванні взяли участь понад 1,6 млн осіб (52,21 %) [8].

Під час виборів громадяни Молдови обирали 101 депутата парламенту на 4-річний термін. У передвиборчій кампанії брали участь 15 партій, 4 виборчі блоки та 4 незалежні кандидати. «Для проходження до парламенту встановлений такий бар'єр: 5 % – для партій, 7 % – для блоків, 2 % – для незалежних кандидатів. На виборах 2025 року вперше запроваджено голосування поштою для громадян Молдови, які мешкають у інших країнах. Центральна виборча комісія Молдови затвердила 301 виборчу дільницю у 41 країні. Для мешканців Придністровського регіону відкрито 12 виборчих дільниць замість колишніх 30, і частину з них перенесли вглиб території, пояснивши це можливими провокаціями. Загальна явка на виборах склала 52,2 % (близько 1,6 млн осіб, серед яких – 280 тис. закордонних виборців)» [4, с. 2].

«Чинна влада Молдови, – як зазначають О. Каракуц і В. Ярмоленко, – побудувала виборчу стратегію на мобілізації закордонного електорату й зосередженні уваги на загрозах для Молдови і регіональної безпеки. Одночасно було успішно реалізовано заходи з протидії втручання у виборчий процес РФ. Попри певні питання стосовно дотримання стандартів демократичних процедур, така стратегія дала змогу зупинити реалізацію грузинського, білоруського чи інших негативних сценаріїв для Молдови – входження в парламент проросійських партій і їхній подальший вплив на внутрішню та зовнішню політики держави» [4, с. 1].

Вибори супроводжувалися низкою інцидентів. За кілька днів до голосування уряд повідомив про понад 1 000 кібернападів на державну інфраструктуру; у день виборів сталася масована атака, яка вивела з ладу близько 4 000 сайтів, включно з хостингом, а також повідомлення про замінування мостів через Дністер і дільниць за кордоном. Організоване підвезення виборців із Росії та Придністров'я, дезінформація і поодинокі сутички створювали напружену атмосферу на виборчих дільницях [7].

Окремо зазначимо про російські методи впливу на виборчий процес у Молдові. Багатовекторна стратегія Кремля включала такі інструменти впливу: 1) створення політичних проєктів (партій) під певних проросійських політиків (наприклад «Патріотичний виборчий блок», блок «Перемога»); 2) використання історико-культурних відмінностей. Йдеться про проросійські настрої Гагаузії та Придністровського регіону; 3) проведення дезінформаційної кампанії в ЗМІ та соціальних мережах; 4) фінансування проросійських сил, підкуп; 5) організація протестних акцій; 6) повідомлення про замінування, здійснення кібератак та інше [7].

Зазначимо, що влада Молдови була готова до російських впливів і побудувала чітку стратегію протидії. Перш за все, йдеться про застосування юридичного механізму недопущення певних проросійських партій до виборів (Блок «Перемога») та зняття з виборів (партій «Сердце Молдови» та «Велика Молдова»). А також до особливостей цієї кампанії слід віднести обмеження голосування жителів Придністровського регіону. Результати виборів подано в таблиці 1.

Хоча І. Додон оголосив про перемогу ПВБ і закликав до протестів проти нібито фальсифікацій, масові виступи не відбулися. Деякі прихильники опозиції висловлювали невдоволення тим, що за кордоном відкрили лише дві дільниці у Росії. Кремль критикував таке обмеження, а російські медіа поширювали заяви про «відсутність визнання результатів» [6].

Світова спільнота загалом позитивно оцінила вибори. Лідери ЄС, Франції, Німеччини, Польщі, Румунії, України та США привітали Молдову, підкресливши демократичність процесу і підтримку курсу на євроінтеграцію. Зокрема, заява Європейської Ради наголошувала, що вибори були конкурентними та добре організованими, хоч і відбувалися у контексті безпрецедентного тиску та втручання Росії. ЄС

Таблиця 1

Результати виборів до парламенту Молдови 8 вересня 2025 року

Назва партії, виборчого блоку	Результат, %	Кількість депутатів	Ідеологія
Партія «Дія і солідарність»	50,2	55 (–8)	лібералізм, соціальний лібералізм
Патріотичний виборчий блок	24,17	26 (–6)	соціалізм, комунізм, євроскептицизм, русофільство, лівий консерватизм
Виборчий блок «Альтернатива»	7,96	8 (нова)	проевропейська орієнтація, центризм
«Наша партія»	6,20	6 (+6)	лівий популізм, соціальний консерватизм, русофільство, євроскептицизм
Партія «Демократія вдома»	5,62	6 (+6)	уніонізм (об'єднання Молдови з Румунією), популізм

Джерело: [8]

засудив кібер-атаки, дезінформацію, купівлю голосів і підготовку провокацій з боку Москви та висловив готовність співпрацювати з новим парламентом для реалізації реформ.

Міжнародні спостерігачі від OSCE/ODIHR (Бюро демократичних інститутів та прав людини ОБС) та IRI (Міжнародний республіканський інститут) відзначили конкурентність виборів і наявність альтернатив, але підкреслили серйозні проблеми – від масштабної іноземної участі до вибіркового застосування законодавства та дезінформації. У попередніх висновках OSCE зазначило, що вибори «конкурентні та пропонували виборцям реальний вибір», але їхня легітимність була підірвана серйозними випадками іноземного втручання, незаконного фінансування, кібератак та дезінформації. Звіти акцентували, що рішення ЦВК про зняття партій за два дні до голосування обмежило їхнє право на ефективний захист і порушило стандарт правової визначеності. IRI підкреслила, що Росія застосовувала схеми підкупу, дезінформації та погроз фізичної розправи, фінансування криптовалютною. Місія засудила ці дії як напад на суверенітет і демократію Молдови [9].

Висновки. Парламентські вибори 8 вересня 2025 року стали перевіркою демократичної стійкості Республіки Молдова. Виборча кампанія відбувалася в умовах глибокої поляризації та гібридної війни, що велася проти країни. Уряд провів реформу виборчого законодавства й посилив боротьбу з корупцією, але рішення про виключення деяких партій за кілька днів до голосування сприймалися як вибіркові та підживляли довіру до виборчих органів. Незважаючи на численні кібер-атаки, спроби підкупу та дезінформаційні кампанії, вибори відбулися мирно і забезпечили громадянам можливість висловити свою волю.

Результати засвідчили, що більшість виборців підтримує проєвропейський курс, хоча виборці поступово вимагають більшої політичної різноманітності. Партія «Дія і справедливість» зберегла лідерство, але втратила 8 мандатів. В той же час 55 депутатських мандатів, які здобула партія, дозволять їй одноосібно сформувати уряд. Патріотичний виборчий блок зміцнився як основна проросійська опозиція. Присутність нових сил та зростання голосів за опозицію свідчать про потребу «Дії і справедливості» у пошуках союзників та діалогу у парламенті, щоб забезпечити необхідну підтримку для реформ.

Вибори 2025 року підтвердили, що Молдова залишається ареною геополітичного протистояння. Відтак для чинної влади Молдови і надалі

залишаються актуальними виклики, пов'язані з внутрішньополітичною стабільністю та збереженням російського впливу в державі. Курс на європейську інтеграцію отримав підтвердження, але вплив проросійських сил і дезінформаційних кампаній вимагає постійної пильності, посилення законодавства й зміцнення інституцій. Міжнародна спільнота, визнаючи прогрес молдовської демократії, закликала до продовження реформ, зміцнення незалежності судів, боротьби з корупцією та забезпечення прав усіх виборців. Стійкість громадянського суспільства та активність діаспори показали, що молдовське суспільство прагне демократичного розвитку і гідне підтримки на шляху до європейської родини.

Література

1. Довбиш А. Вплив внутрішніх політичних процесів у Молдові на її європейську інтеграцію. URL: https://prismua.org/md_eu/ (29.09.2025).
2. Закон «Щодо внесення змін до деяких нормативних актів (ефективна боротьба з явищем виборчої корупції та пов'язаними з ним аспектами). № 100 від 13.06.2025. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148941&lang=ro (29.09.2025).
3. Зеленюк Х. Президентські вибори в Молдові: Мая Санду та діаспора перемогла, але справжня боротьба ще попереду. URL: <https://tsn.ua/exclusive/prezidentski-vibori-v-moldovi-maya-sanduta-diaspora-peremogli-ale-spravzhnya-borotba-shepoperedu-2693325.html> (29.09.2025).
4. Каракуц О., Ярмоленко В. Результати парламентських виборів в Молдові – 2025. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-09/az_vibori_moldova_30092025.pdf (29.09.2025).
5. Присяжнюк М. Молдова не перетвориться, ані на другу Білорусь, ані на другу Грузію. URL: <https://dif.org.ua/article/moldova-ne-peretvoritsya-ani-na-drugu-bilorus-ani-na-drugu-gruziyu-marianna-prisyazhnyuk> (29.09.2025).
6. Трифоненко К. Вибори в Молдові: Проєвропейський курс під безпрецедентним тиском Клемля. URL: <https://dif.org.ua/article/vibori-v-moldovi-proevropeyskiy-kurs-pid-bezpretsedentnim-tiskom-kremlya> (29.09.2025).
7. У розвідці Британії заявили про «масштабну кампанію втручання Росії у вибори в Молдові». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rozvidka-brytanii-moldova-vybory-rosia/33540848.html> (29.09.2025).
8. Центральна виборча комісія Молдови. URL: <https://pv.cec.md/ru> (29.09.2025).
9. IRI Preliminary Statement of the 2025 Moldova Parliamentary Elections. URL: <https://www.iri.org/resources/iri-preliminary-statement-of-the-2025-moldova-parliamentary-elections/#:~:text=Despite%20this%20progress%2C%20the%20country%E2%80%99s%20violence%20at%20an%20unprecedented%20scale> (29.09.2025).

Анотація

Ільтьо Г. Ф. Парламентські вибори в Молдові 8 вересня 2025 року. – Стаття.

Стаття присвячена аналізу парламентських виборів у Республіці Молдова, що відбулися 8 вересня 2025 року, в контексті внутрішньої політичної трансформації, геополітичної боротьби та втручання з боку Російської Федерації. Автор акцентує увагу на ключових аспектах виборчого процесу: реформі законодавства, динаміці кампанії, втручанні ззовні, організації голосування та реакції міжнародної спільноти. Розкрито глибоку поляризацію молдовського суспільства за ознакою підтримки європейського або проросійського курсу, що визначило формат передвиборчої боротьби та стратегії основних політичних акторів.

У дослідженні детально охарактеризовано три головні політичні вектори: проєвропейські сили на чолі з партією «Дія і солідарність», проросійські блоки, зокрема Патріотичний виборчий блок, та центристський блок «Альтернатива». Значна увага приділена впливу чинного президента та конституційного референдуму на мобілізацію електорату. Аналізуються нововведення у виборчому процесі, серед яких посилення правил фінансування кампаній, розширення участі діаспори через голосування поштою та нові механізми гендерного квотування.

Окремий блок висвітлює інструменти гібридного впливу Росії: фінансування партій, кібератаки, дезінформаційні кампанії, протестну активність і створення прокремлівських політичних проєктів. Автор констатує, що попри ці загрози, молдовська влада зуміла запобігти реалізації «грузинського» або «білоруського сценарію», забезпечивши контроль над виборчим процесом. Результати виборів засвідчили збереження лідерства партії «Дія і солідарність», але також окреслили тенденцію до зростання підтримки опозиційних сил, що вимагає від влади розширення політичного діалогу.

У статті зроблено висновок, що вибори стали ключовою точкою визначення геополітичного курсу Молдови та тестом на її демократичну стійкість. Підкреслено потребу подальших реформ, консолідації проєвропейських сил та активного протистояння зовнішньому втручанню задля збереження суверенітету та демократичного розвитку держави.

Ключові слова: Молдова, парламентські вибори, політичні партії, виборчі блоки, європейська інтеграція, проросійські сили.

Summary

Ilto H. F. Parliamentary elections in Moldova on September 8, 2025. – Article.

This article analyzes the parliamentary elections in the Republic of Moldova held on September 8, 2025, within the context of domestic political transformation, geopolitical contestation, and interference by the Russian Federation. It focuses on key aspects of the electoral process: legislative reform, campaign dynamics, external interference, the administration of voting, and the response of the international community. It reveals a deep polarization in Moldovan society between supporters of a pro-European and of a pro-Russian orientation, which determined the nature of the pre-election contest and the strategies of the main political actors.

The article provides a detailed description of the three main political alignments: the pro-European forces led by the Action and Solidarity Party, the pro-Russian blocs (notably the Patriotic Electoral Bloc), and the centrist “Alternative” bloc. Significant attention is given to the influence of the acting president and the constitutional referendum on electoral mobilization. The analysis covers innovations in the electoral process, including stricter campaign finance regulations, expanded diaspora participation through postal voting, and new mechanisms for gender quotas.

A separate section highlights the tools of Russia’s hybrid influence: party financing, cyberattacks, disinformation campaigns, protest activities, and the creation of pro-Kremlin political projects. The article notes that despite these threats, Moldovan authorities were able to prevent the implementation of a “Georgian” or “Belarusian” scenario, maintaining control over the electoral process. The election results confirmed the continued leadership of the Action and Solidarity Party, but also indicated a trend of growing support for opposition forces, which requires the authorities to broaden political dialogue.

The article concludes that the elections served as a key turning point in determining Moldova’s geopolitical course and as a test of its democratic resilience. It underscores the need for further reforms, consolidation of pro-European forces, and active resistance to external interference in order to preserve the country’s sovereignty and democratic development.

Key words: Moldova, parliamentary elections, political parties, electoral blocs, European integration, pro-Russian forces.

Дата надходження статті: 29.10.2025

Дата прийняття статті: 14.11.2025

Опубліковано: 15.12.2025